

Stanje dostopnega turizma v Sloveniji na izbranih primerih

IZVLEČEK

Dostopni turizem je področje turizma, namenjeno osebam s posebnimi potrebami. Pomembna vidika sta fizična dostopnost ter dostopnost do resničnih in preverjenih informacij o dostopnosti posamezne turistično privlačne točke oziroma namestitve. V članku smo strnili ugotovitve terenskega pregleda fizične dostopnosti izbranih lokacij (stanje pomlad/poletje 2023) v obalno-kraški in pomurski statistični regiji ter anketne raziskave iz leta 2023 o stanju dostopnega turizma v Sloveniji, ki je bila namenjena gibalno oviranim osebam.

Ključne besede: dostopni turizem, dostopnost, osebe s posebnimi potrebami, gibalna oviranost

ABSTRACT

The State of Accessible Tourism in Slovenia Based on Selected Cases

Accessible tourism is a field of tourism intended for people with special needs. Two very important aspects of accessible tourism are physical accessibility as well as both the accessibility and reliability of online information. The article describes the main findings from the field surveys of the selected locations – physical accessibility (the state in spring/summer 2023) – in the Coastal Karst and Mura statistical regions and it also summarizes the most important findings from the survey on the opinion of people with physical disabilities on the state of accessible tourism in Slovenia, which was carried out in the same period.

Keywords: accessible tourism, accessibility, people with special needs, physical disability

Veliko ljudi s posebnimi potrebami si želi potovati, vendar jih je upravičeno strah, da bodo na poti naleteli na ovire in neprijetnosti. Ko za posameznika s posebnimi potrebami okolje ni dostopno, v njem ne more sodelovati enako kot vsi ostali. Kot družba si moramo prizadevati, da bo teh ovir čim manj oziroma – v najbolj idealnem scenariju univerzalnega dostopa – da jih, vsaj na območjih znanih turističnih destinacij in na vseh javnih mestih, v bližnji prihodnosti sploh ne bo več.

Dostopni turizem je turizem, ki posebno skrb namenja dostopnejši in prijaznejši turistični ponudbi ter doživetjem za osebe z gibalnimi in senzornimi oviranostmi, osebe s psihičnimi in intelektualnimi oviranostmi, pa tudi tiste, ki potujejo z otroki v vozičkih, starostnike ter osebe, ki jim je turizem težje dostopen zaradi drugih zdravstvenih razlogov, kot so alergije, diabetes, srčne bolezni in podobno (I feel Slovenia 2025). Dostopni turizem ljudem s posebnimi potrebami po dostopu omogoča, da delujejo neodvisno, enakopravno in dostojanstveno ob zagotavljanju univerzalno oblikovanih turističnih produktov, storitev in okolij (Darcy in Dickson 2009). Omogoča dostopnost, uporabo in uživanje po načelu univerzalnega oblikovanja (World Tourism Organization 2016).

Osebe s posebnimi potrebami so zelo heterogena skupina ljudi, zato se njihove potrebe po dostopu razlikujejo. V to skupino spadajo:

- gibalno ovirane osebe (uporaba invalidskega vozička, hodulj, palic, bergel in podobno),
- senzorno in komunikacijsko ovirane osebe (slepi, slabovidni, gluhi, naglušni in osebe z govornimi motnjami),
- intelektualno in psihično ovirane osebe (z motnjami v duševnem zdravju, duševnimi boleznimi),
- ljudje s skritimi ovirami (epileptiki, alergiki, diabetiki, astmatiki in drugi) (Buhalis s sodelavci 2005).

V članku se osredotočamo na gibalno ovirane osebe.

V vsakdanjem življenju se za osebe s posebnimi potrebami uporabljajo različni izrazi, na primer invalidi, funkcionalno ovirane osebe, osebe z motnjami v telesnem oziroma duševnem razvoju, zato so ljudje glede najbolj ustreznega poimenovanja lahko zmedeni. Uradno slovensko izrazje priznava dva od najbolj uporabljenih terminov: *osebe s posebnimi potrebami* in *invalidi*. Izraz oseba/otrok s posebnimi potrebami se uradno uporablja v času otroštva, mladostništva – nanje se nanaša Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (Zakon o usmerjanju ... 2011). Kot invalide pa osebe v odraslem obdobju opredeljuje Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Zakon o zaposlitveni ... 2007). Pravni dokumenti, zakoni, predpisi in druga uradna določila se tako nanašajo na ti dve skupini. Zanju veljajo

Avtorica besedila:

ARLEN ŠEGULA, diplomirana

geografinja in anglistka

E-pošta: arlen.segula@gmail.com

COBISS 1.04 strokovni članek

ločeni postopki za pridobitev enega ali drugega statusa (Drobnič 2014). Rekli bi lahko, da je beseda *invalid* primeren izraz, kadar obravnavamo tematike, ki so predpisane z zakoni, akti in določili. Ko pa govorimo o tematikah vsakodnevnega življenja, lahko uporabljamo širši pojem *osebe s posebnimi potrebami* (Cokan 2016). Izraz osebe s posebnimi potrebami je nadpomenka, v katero spadajo tudi tisti, ki z zakonom niso nujno opredeljeni kot invalidi (in zato morda nekateri posamezniki ne želijo biti tako imenovani), ampak se zaradi svojih zdravstvenih težav težje vključujejo v vsakodnevno življenje.

V sodobnosti imajo invalidi v primerjavi s preteklostjo, zahvaljujoč trdnemu pravnemu okviru Evropske unije, boljši dostop do tiskanih in spletnih informacij, prevoza, stavb, storitev in podobno (Evropska komisija 2021).

V Sloveniji je področje dostopnega turizma slabo preučeno, obstajajo pa številni zavodi, podjetja, turistične agencije in ponudniki, ki temeljijo na tovrstnem turizmu, na primer Zavod Brez ovir, No Limits Tours, Premiki in Zavod za spodbujanje dostopnosti DOSTOP.

Na voljo sta tudi prvi slovenski imenik dostopnih točk *Pridem.si* in spletna stran *Moja pot* (Društvo za mobilnost invalidov). V Sloveniji od leta 2020 obstaja akcija inkluzivnih pohodov v višje predele Slovenije GOGO (Gibalno ovirani gore osvajajo), ki kot *inPlaninec* deluje v okviru odbora Planinske zveze Slovenije.

Projekt *Omogočanje multimodalne mobilnosti oseb z različnimi oviranostmi*, ki ga financira Ministrstvo RS za infrastrukturo, si prizadeva za prilagoditev fizičnega urbanega okolja z odstranjevanjem nevarnih točk ter urejanjem dostopa do javnih objektov, potniškega prometa in drugih javnih površin. V okviru projekta si prizadevajo tudi za zagotavljanje informacij v povezavi z mobilnostjo prek spleta in ostalih medijev (Multimodalna mobilnost ... 2025).

Uradni slovenski turistični portal *I feel Slovenia* ima mesto, namenjeno dostopnemu turizmu v Sloveniji, kjer ponuja številne informacije o dostopnejši in prijaznejši turistični ponudbi ter doživetjih za osebe z različnimi oviranostmi. Med drugim ponuja tudi povezavo na spletno stran Zavoda Brez ovir, kjer lahko posameznik (tudi v angleščini) dobi veliko informacij o dostopnosti številnih turistično privlačnih točk atrakcij, različnih nastanitvah in ponudbah, prilagojenih oziroma dostopnih gibalno oviranim osebam in mestoma tudi kakšnim drugim skupinam oseb s posebnimi potrebami (odvisno od posamezne atrakcije/nastanitve/ponudbe).

Po Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov morajo do konca leta 2025 vsi objekti v javni rabi zagotavljati dostop vsem ljudem, ne glede na njihovo oviranost (Zakon o izenačevanju ... 2010), kar je zapisano tudi na spletni strani Zavoda DOSTOP (2025).

Namen članka je strniti ugotovitve raziskave stanja dostopnega turizma v Sloveniji, predvsem kar se tiče

pregledov izbranih lokacij na terenu z vidika dostopnosti (poglavitne pomanjkljivosti in glavne dobre prakse) v pomladnih in poletnih mesecih leta 2023, izpeljanih v obalno-kraški in pomurski statistični regiji. Poleg tega smo povzeli rezultate anketne raziskave, prav tako iz leta 2023, katere glavna cilja sta bila ugotoviti mnenje gibalno oviranih oseb o kakovosti in ustreznosti ponudbe dostopnega turizma v Sloveniji ter izvedeti razloge, zakaj nekatere gibalno ovirane osebe ne potujejo toliko, kot bi si želele.

Pregled stanja dostopnosti na izbranih lokacijah

Izbrane točke na terenu, ki so bile z vidika dostopnosti pregledane pomladi oziroma poleti leta 2023, so locirane v obalno-kraški in pomurski statistični regiji. Ti se po prevladujoči vrsti turizma razlikujeta, saj v prvi prevladuje obmorski turizem, v drugi pa zdraviliški turizem. Obalno-kraška statistična regija je bila izbrana zato, ker je med turisti zelo priljubljena. Njene obmorske občine so med najbolj obiskanimi slovenskimi občinami. Razlog za izbiro pomurske statistične regije je bila razširjenost zdraviliškega turizma, ki je v njej nadpovprečno pomemben in je med slovenskimi turisti, tudi osebami s posebnimi potrebami, zelo priljubljen. Poleg tega ima pomurska statistična regija statistično gledano tudi najstarejše prebivalstvo v Sloveniji, prav med starejšimi pa je dostikrat zaznavna potreba po prilagojenem dostopu.

Pomurska statistična regija se glede dostopnosti lahko pohvali z nekaterimi lokacijami, kot sta Expano

Slika 1: Slab primer parkirnega mesta za invalide v Škocjanskem zatoku (foto: Arlen Šegula).

(Murska Sobota) in Vinarium (Lendava). Obalno-kraška statistična regija pa med drugim v Izoli ponuja Dom Dva topola, pred kratkim preimenovan v Floramare Resort. V bližini je plaža, prilagojena gibalno oviranim osebam, v domu pa imajo tudi zunanji terapevtski bazen.

S terenskim delom v letu 2023 smo želeli preveriti in dokumentirati stanje izbranih naravnih in kulturnih znamenitosti z vidika dostopnega turizma s poudarkom na zadovoljevanju potreb gibalno oviranih oseb. Pozornost je bila usmerjena predvsem na višino pragov, prisotnost oziroma odsotnost klančin, prilagojenih sanitarij in parkirnih mest za invalide. Ponekod so bile izvedene tudi meritve z merilnim metrom, na primer meritve širine vrat/dvigala/klančine, višine pragov in podobno.

Lokacije, predstavljene v nadaljevanju, so bile izbrane zato, ker v času izvedbe raziskave z vidika dostopnega turizma na spletni strani Brez ovir še niso bile vključene oziroma opisane.

V obalno-kraški statistični regiji so bile izbrane naslednje lokacije: sredozemski slani travnik v Ankaranu, utrdba oziroma grad nad vasjo Črni Kal in Škocjanski zaton, v pomurski statistični regiji pa Bukovniško jezero, grad Grad, Otok ljubezni v Ižakovcih in Cerkev svete Trojice v Odrancih. Pregled na terenu je bil opravljen pomladi in poleti leta 2023, zato je možno, da so se nekateri parametri v času do objave članka na nekaterih lokacijah nekoliko spremenili.

Poglavitne pomanjkljivosti pregledanih točk so bile previsoki pragovi in primanjkljaj klančin, kjer bi te

lahko z lahkoto postavili (predvsem v gradu Grad), ter odsotnost prilagojenih sanitarij. V bližini razvalin Črnokalske utrdbe na Kraškem robu sanitarij zaradi splošne neurejenosti in lokacije v odmaknjeni ter zarasli naravi seveda ni bilo pričakovati, ob Bukovniškem jezeru v Prekmurju pa bi bile že skoraj nujne; pri tamkajšnjem gostinskem obratu so bile ob pregledu le običajne oziroma osebam s posebnimi potrebami nepripravljene sanitarije. Pri Škocjanskem zatoku sta sicer dve parkirni mesti za invalide, vendar je eno od njiju znatno zoženo zaradi dela kovinske ograde, kar je primer zelo slabe prakse. Čeprav bi bilo to parkirno mesto treba čim prej ustrezno urediti, je bilo ob ponovnem ogledu Škocjanskega zatoka konec februarja 2025 njegovo stanje žal še vedno nespremenjeno.

Nekatere dobre prakse, na katere smo naleteli med terenskim delom in jih velja izpostaviti, so dvigalo v centru za obiskovalce v Škocjanskem zatoku in okenca na tamkajšnjih opazovalnicah, ki so postavljena tudi na nižjih višinah, kar omogoča opazovanje tudi osebam na invalidskih vozičkih.

Slika 2: Ovirana dostopnost zgornjega grajskega hodnika ob obokih v gradu Grad (foto: Arlen Šegula).

Slika 3: Opazovalna okenca na različnih višinah lesenih opazovalnic Škocjanskega zatoka (foto: Arlen Šegula).

Dostopnost izbranih turistično informacijskih centrov

V Sloveniji je veliko turistično informacijskih centrov (v nadaljevanju TIC), katerih osrednja naloga je biti glavni in zanesljiv vir informacij turistom o lokalnem okolju. Ker so osebe s posebnimi potrebami ena od skupin turistov, je pričakovati, da so tudi zanje na voljo zanesljive informacije, na primer informacije o najbolj dostopnih turističnih privlačnostih in nastanitvah.

Ob ogledu izbranih TIC-ov v obeh izbranih statističnih regijah avgusta 2023 smo pregledali tudi spletne strani, za katere skrbijo sami (na primer Visitkoper.si). Obravnavani so bili TIC-i v Kopru, Izoli, Murški Soboti in Gornji Radgoni. Informacije smo pridobili s telefoniranjem in pogovori z zaposlenimi, ki so v času klica delali v določenem TIC-u. Vprašanja so se nanašala predvsem na dostopnost vhoda v TIC ter informacije o dostopnosti mesta,

kjer je TIC, in njegovih turistično privlačnih točk, pa tudi v njegovi okolici.

Dejstvo, da je večina obravnavanih TIC-ov gibalno oviranim osebam fizično težje dostopnih oziroma za invalidske vozičke popolnoma nedostopnih, je okoliščina, ki bi ji matične občine morale nameniti tehten razmislek in vstopa v TIC-e v najkrajšem možnem času izboljšati po načelu univerzalnega dostopa. Le izolski TIC ima vhod dobro prilagojen s postopoma dvigajočim se pragom, pri ostalih pa je žal na vhodu vsaj ena ali več stopnic.

Ugotovitve glede posredovanja informacij o dostopnosti mesta oziroma njegove okolice pa so naslednje: TIC-i bi morali nujno ponujati več informacij o dostopnosti svojega mesta oziroma bližnje okolice. Najmanj, kar lahko storijo je, da spletne strani, ki jih upravljajo, opremijo z vsaj osnovnimi informacijami o dostopnosti (na

primer, kje so locirane prilagojene sanitarije, katere nastanitve v mestu ponujajo prilagojene sobe). Primer vsaj osnovnega informiranja o dostopnosti ponuja spletna stran *Visitkoper.si*. Ta je bila v primerjavi z letom 2023 februarja 2025 opazno prenovljena. Ob kliku na »Informacije za obiskovalce« in nadalje »Informacije za turiste« ponuja tudi možnost »Za gibalno ovirane«, kjer se prikažejo štirje krajši in zelo splošni odstavki, namenjeni informacijam o dostopnosti mesta Koper. Naslovi posameznih odstavkov so: Dostopne poti do glavnih znamenitosti, Panoramsko dvigalo, Brezplačna električna mobilnost (»Kurjerca«) ter Prijazni nastanitveni obrati in ponudniki. Pri slednjem ni nobene poimenske navedbe konkretne nastanitve.

Spletna stran *Visitizola.com* se lahko pohvali z interaktivnim zemljevidom, ki pa je glede posredovanja podatkov o dostopnosti na žalost pomanjkljiv. Ponuja klik na naslednje možnosti: Plaže, Znamenitosti, Narava, Nastanitve, Okusi in Parkirišča, na zemljevidu pa se nato pokažejo označene točke posameznih lokacij. Po kliku na *Plaže* se na zemljevidu prikaže osem označb, ena od njih je tudi že omenjena plaža pri Domu Dva topola, po novem Floramare Resortu, ki je na zemljevidu poimenovana »Plaža za gibalno ovirane«. Ob kliku se pojavijo fotografija, krajši opis, telefonska številka in elektronski naslov za več informacij. To je pa tudi vse, kar se na spletni strani tiče dostopnosti. Niti pri opisih različnih parkirišč ni zapisano, ali so tam morda tudi parkirna mesta za invalide.

Slika 4: Opis plaže za gibalno ovirane v Izoli na spletni strani Visitizola.com (vir: Visitizola.com).

Interaktivni zemljevid je zelo dobra ideja, vsekakor pa bi ga, vsaj kar se tiče informiranja o dostopnosti točk, lahko precej izboljšali.

Sicer zelo lično urejena spletna stran *Visitmurskasobota.si* ne ponuja nikakršnih informacij o dostopnosti mesta ali okoliških privlačnih točk. Ob pregledu menija opazimo možnost klika na »Doživetja po vaši meri«, ki pa se v nobeni povedi ne dotika niti dostopnosti niti oseb s posebnimi potrebami. Dobra novica pa je, da imajo po besedah zaposlene v TIC Murska Sobota pripravljene zemljevide, namenjene nekaterim skupinam oseb s posebnimi potrebami. Žal so bili zemljevidi v času našega poizvedovanja še vedno na voljo zgolj v fizični obliki.

Tudi spletna stran *Visitmoravskotoplice.com* nima posebej zbranih informacij o dostopnosti za osebe s posebnimi

potrebami. Na voljo je sicer nekaj priporočil glede otrokom, družinam in seniorjem najbolj prijaznih turistično privlačnih točk, na primer za Vidov bregj, Pot po močvari. Edina zaznana omemba, povezana z osebami s posebnimi potrebami, je v besedilu o Poti metuljev na Goričkem, ki sporoča, da je informacijska tabla o metuljih mravljiščarjih v celoti prilagojena slepim in slabovidnim. Slepim in slabovidnim so prilagojeni tudi panoi ob poti, vendar je dopisano, da do njih ni mogoče priti z invalidskim vozičkom.

Dobro bi bilo, da bi zaposleni v TIC-ih poznali seznama turistično privlačnih točk in nastanitev na spletni strani Zavoda Brez ovir, kjer je opisana dostopnost za osebe s posebnimi potrebami, in ju posameznikom po potrebi tudi predlagali. Na zgoraj predstavljenih turističnih spletnih

straneh bi lahko enostavno vzpostavili povezavo na spletno stran Zavoda Brez ovir, kakršna je na primer že na spletni strani *I feel Slovenia* (2025).

Na področju informacij o dostopnosti lokacij so mogoče razmeroma hitre in finančno nezahtevne izboljšave. Informacije o dostopnosti je namreč precej lažje in hitreje vključiti na spletni strani posameznih turističnih privlačnosti in spletni strani v upravljanju posameznih TIC-ov, kot pa do njih urediti fizični dostop in prilagoditi notranjost TIC-ov ali večjega števila prenočitvenih objektov. Kljub temu se mora tudi to pomanjkljivost čim prej odpraviti.

Predstavitev rezultatov anketne raziskave

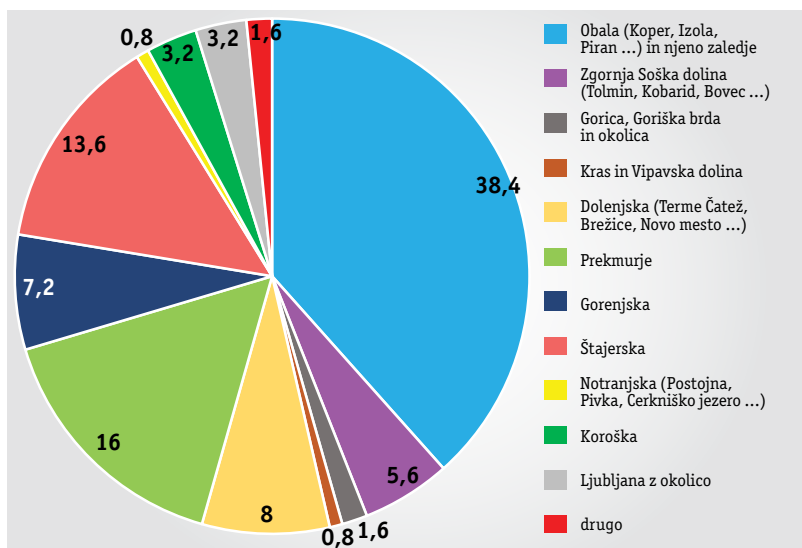
Ciljna populacija anketne raziskave, izpeljane leta 2023, so bile gibalno ovirane osebe. Povezavo do spletnega

vpisalnika so izpolnili večinoma pripadniki štirih slovenskih društev paraplegikov in Društva distrofikov Slovenije. Na anketni vprašalnik je odgovorilo 92 oseb. Vsi anketiranci so odgovorili na devet vprašanj, pri ostalih vprašanjih pa se je število odgovorov spreminjalo, saj je bila večina anketnih vprašanj namenjena le tistim, ki so na prvo vprašanje (*Ali ste se v zadnjih petih letih kdaj odpravili na enodnevni ali večdnevni izlet po Sloveniji?*) odgovorili pritrdilno. V nadaljevanju je predstavljena le analiza odgovorov na izbrana anketna vprašanja.

Namen ankete je bil izvedeti, ali gibalno ovirane osebe radi potujejo, kateri so glavni razlogi, da – v primeru, da si želijo potovati več – tega ne počnejo, ugotoviti, kam v Sloveniji se najraje odpravijo na izlet, potovanje ali dopust ter izvedeti mnenje gibalno oviranih oseb o spremembah v turizmu, ki se tičejo kakovosti dostopnega turizma v Sloveniji v zadnjem desetletju.

Najnižja starost za sodelovanje v anketi je bila 15 let. Kar četrtina anketirancev je spadala v starostno skupino od 61 do 70 let, sledila je starostna skupina od 51 do 60 let, najmanj pa jih je bilo v skupinah, starih od 15 do 20 let, in več kot 80 let – v obeh primerih zgolj 2,2 %. Skoraj polovica (46,7 %) anketirancev je bila iz osrednjeslovenske statistične regije.

Ne smemo pozabiti, da je skupina gibalno oviranih oseb izredno heterogena in njeni pripadniki niso le osebe na invalidskih vozičkih. Polovica anketirancev je označila, da zaradi gibalne

Slika 5: Območja v Sloveniji, v katerih so anketiranci največkrat prenočili kot turisti (v %) (vir: Šegula 2023).

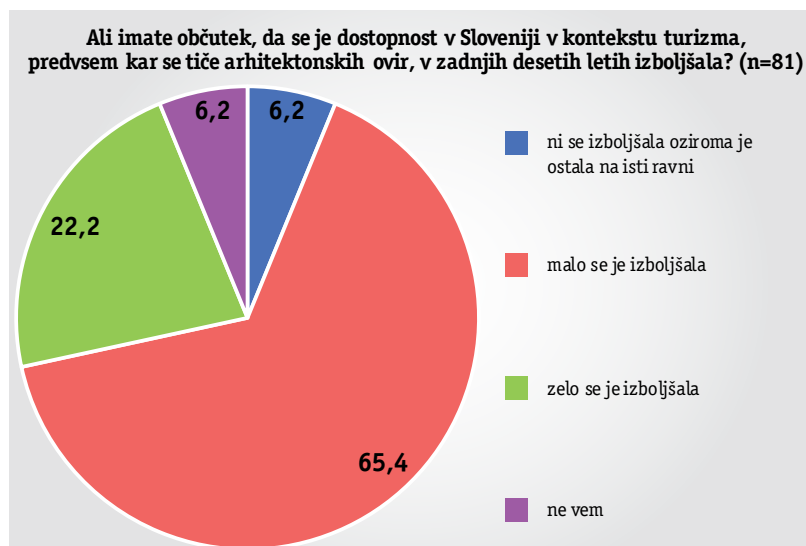
oviranosti uporabljajo *invalidski voziček na ročni pogon*. Druga največja skupina so bili uporabniki *električnih invalidskih vozičkov* (34,8 %). Anketi so izpolnile tudi nekatere osebe, ki uporabljajo *bergle* (4,3 %), *visoko ali nizko hoduljo* oziroma *rolator* (3,3 %) in *palico* (1,1 %). Odgovor *drugo* je izbralo 6,5 % anketirancev.

Na prvo vprašanje *Ali ste se v zadnjih petih letih kdaj odpravili na enodnevni ali večdnevni izlet po Sloveniji?* je le 12 % vseh anketirancev odgovorilo z *ne*. Ti na večino vprašanj v nadaljevanju niso odgovarjali, saj so bila namenjena le osebam, ki so se v tem času odpravile na prostočasno potovanje oziroma potovanja.

Pri odgovoru na vprašanje *V katerih delih Slovenije ste največkrat prenočili kot turisti?* so bili na izbiro 11 območij Slovenije in možnost *drugo*. Anketiranci so lahko izbrali največ dva odgovora. Odgovarjalo je 81 oseb, več kot

polovica jih je izbrala dva odgovora. Najpogostejši je bil *Obala in njeno zaledje* (38,4 % od vseh odgovorov), kar se sklada z že omenjenim dejstvom, da so obmorske občine med najbolj obiskanimi v Sloveniji. Drugi najbolj pogost odgovor je bilo *Prekmurje* (16 %), iz česar je razvidno, da je za gibalno ovirane osebe priljubljena tudi pomurska statistična regija, kar gre pripisati tamkajšnjemu zdraviliškemu turizmu. Po podatkih ankete sta bili med anketiranimi najmanj obiskani območji *Kras in Vipavska dolina* (0,8 %) ter *Notranjska* (prav tako 0,8 %).

Največ anketirancev (39,5 %) je glede *pogostosti enodnevnih izletov po Sloveniji* odgovorilo, da se nanje podajo *vsaj enkrat na mesec*, kar kaže na precejšnjo prostočasno potovalno aktivnost. Sledil je odgovor *vsaj enkrat na pol leta* (33,3 %). *Enkrat letno* se na enodnevno potovanje odpravi 21 % anketirancev, *manjkrat ali nikoli* pa jih je navedlo 6,2 %.

Slika 6: Mnenja o morebitnem izboljšanju dostopnega turizma v Sloveniji v zadnjih desetih letih (v %) (vir: Šegula 2023).

Največ posameznikov se na *večdnevne izlete s prenočitvami po Sloveniji* odpravi *vsaj enkrat na leto* (46,9 %), najmanj pa *vsaj enkrat na mesec* (le 2,5 %). Približno četrtina anketirancev (25,9 %) se na večdnevne izlete po Sloveniji odpravi *redkeje ali pa se nanje sploh ne odpravi*.

Večina anketirancev (65,4 %), ki se odpravijo na izlete, meni, da se je dostopnost v Sloveniji v kontekstu turizma (predvsem kar se tiče arhitektonskih ovir) v zadnjih desetih letih *vsaj malo izboljšala*. Da se je *zelo izboljšala*, jih meni 22,2 %, 6,2 % pa jih je odgovorilo, da se *stanje ni izboljšalo*. Enak je bil tudi delež tistih, ki so izbrali odgovor *ne vem*.

V okviru ankete nas je zanimalo tudi mnenje o dostopnosti naravnih znamenitosti v Sloveniji – tam, kjer so možnosti za izboljšave brez prevelikega poseganja v naravo – saj so te gibalno oviranim osebam ponavadi težje

dostopne. Odgovora *zelo zadovoljen* ni izbral nihče. Večina anketirancev ni bila *niti zadovoljna niti nezadovoljna* (40,7 %). Sledile so izbire *nezadovoljen* (29,6 %), *zadovoljen* (22,2 %) in *zelo nezadovoljen* (7,4 %).

Štiri vprašanja so se nanašala na mnenje 81. anketirancev o razvitosti dostopnega turizma naših sosednjih držav v primerjavi s Slovenijo. Zdaleč največ anketirancev meni, da je med sosednjimi državami Avstrija bolj urejena in razvita kot Slovenija (kar 49,4 %), za Italijo in Madžarsko pa jih je manj kot 20 % izrazilo mnenje, da sta na področju dostopnega turizma v primerjavi s Slovenijo bolj razviti.

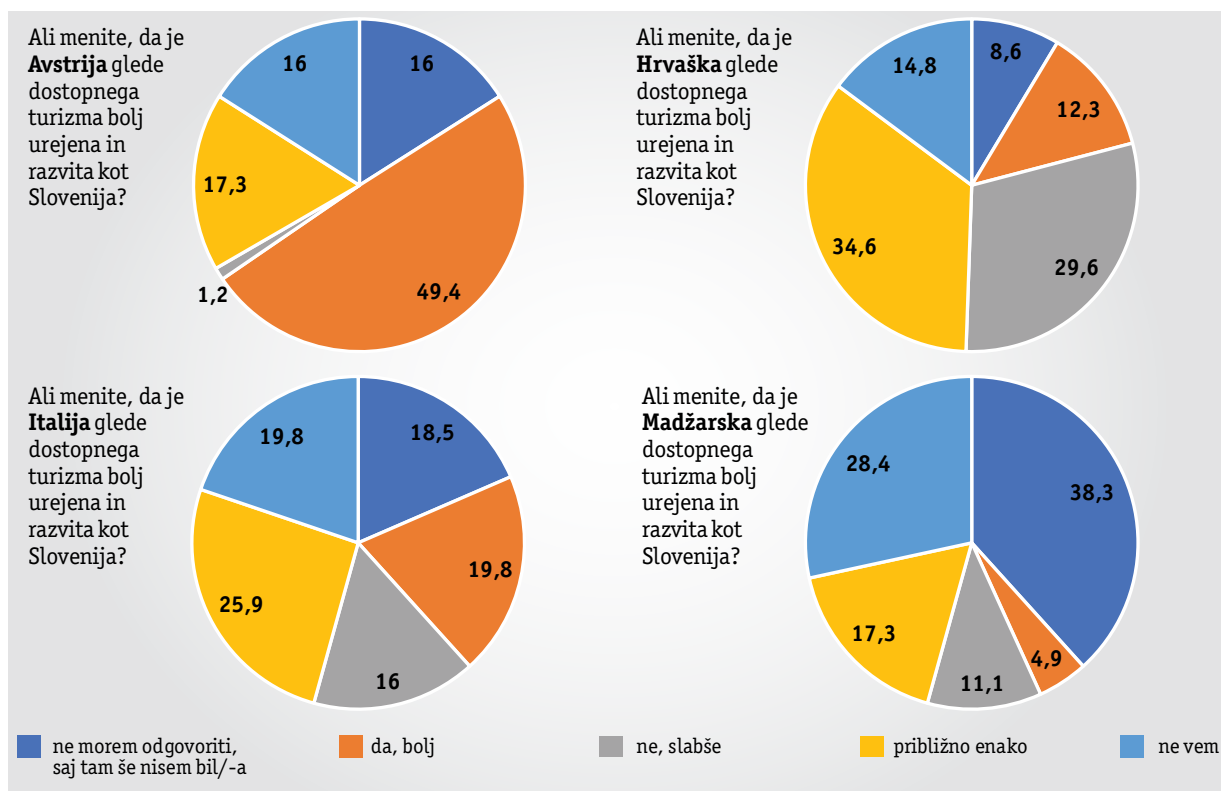
Za Hrvaško, kot zelo priljubljeno poletno destinacijo Slovencev, večina anketirancev (34,6 %) meni, da je urejenost in razvitost dostopnega turizma na približno enaki ravni kot v naši državi, le 12,3 % pa jih je izrazilo mnenje, da je tamkaj dostopni turizem na višji ravni.

Velika večina anketirancev (62 % ali 57 od 92 anketiranih oseb) si želi *potovati več*. Odgovor *ne, potovanja niso zame* jih je izbralo le 9,8 %. 28,3 % oziroma nekaj več kot četrtina vseh vprašanih pa meni, da je toliko, kot potujejo sedaj, *ravno prav*.

Za tiste, ki si želijo potovati več (57 oseb), je sledilo vprašanje *Zakaj ne potujete toliko kot bi si želeli?* Možnih je bilo več odgovorov. Največkrat (22,6 % od vseh odgovorov) je bila izbrana možnost *slaba ponudba dostopnih prenočišč*, kar kaže, da je to za gibalno ovirane osebe resnično velik problem. Drugi najbolj pogost razlog (21,5 %) je dejstvo, da *na spletu ne najdejo dovolj informacij o dostopnosti lokacij*. Sledila sta odgovora, da jim *primanjkuje časa* (19,4 %) in *slaba dostopnost turistično privlačnih točk oziroma znamenitosti* (17,2 %). Poleg odgovora *drugo* (10,8 %) je najmanj anketirancev izbralo možnost *visoka starost in slabo počutje* (8,6 %).

Na poizvedovanje o *težavah z iskanjem informacij o dostopnosti na spletu* je približno tretjina anketirancev (35,9 %) odgovorila, da spletne informacije o dostopnosti najde *srednje težko*, takoj za tem pa je z 28,3 % sledil odgovor *da, težko*. Četrtina anketirancev z iskanjem informacij po spletu *nima težav*, Dobra desetina (10,9 %), večinoma starejših od 40 let, pa informacij o dostopnosti *ne išče po spletu*.

Na prejšnje vprašanje se je neposredno navezovalo vprašanje o *potrebi po izboljšavah na tem področju*. Namenjeno je bilo 82. anketirancem, ki so pri predhodnem vprašanju izbrali prve tri

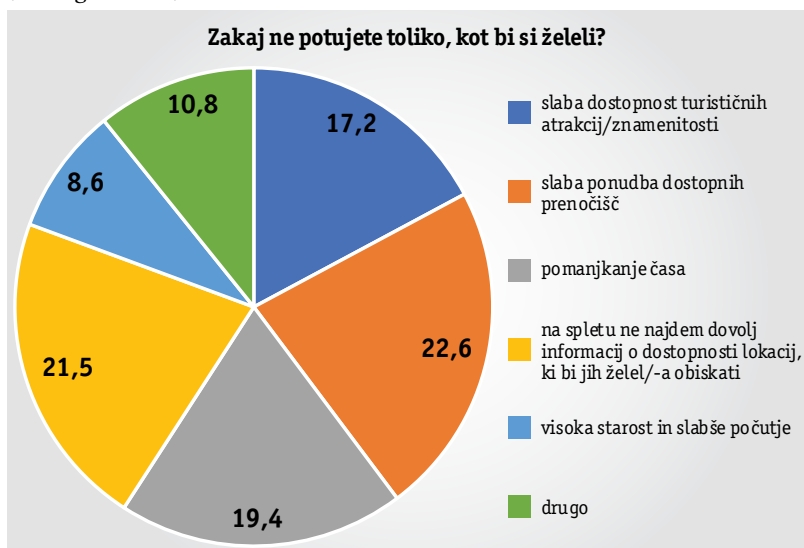
Slika 7: Mnenja o dostopnem turizmu v sosednjih državah v primerjavi s Slovenijo (v %) (vir: Šegula 2023).

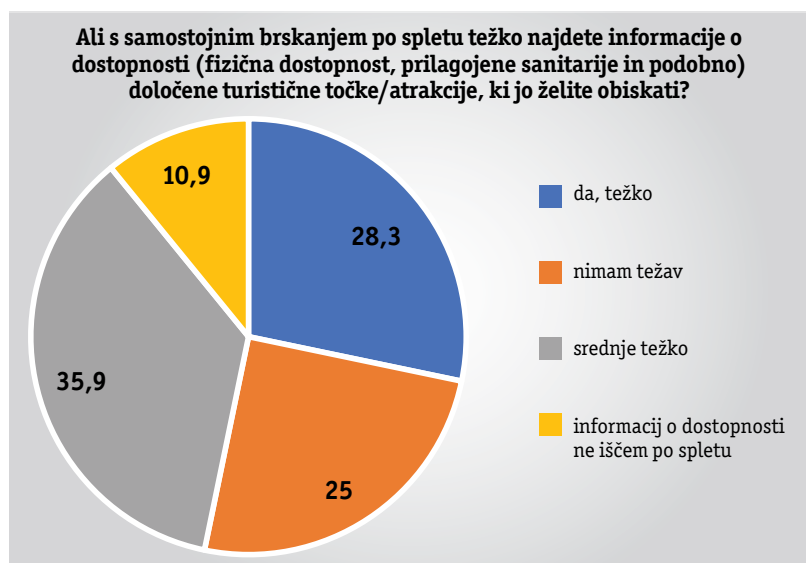
odgovore, torej *da*, *težko*, *nimam težav* in *srednje težko*. Kar 80,5 % jih je izbralo odgovor *da*, *nujno*. Nekaj več kot desetini (12,2 %) je *vseeno*, zgolj 7,3 % anketirancem pa se zdi, da izboljšave spletnih informacij o dostopnosti turistično privlačnih točk *niso potrebne*. Odgovori razkrivajo, da tudi velika večina tistih, ki so pri predhodnem vprašanju odgovorili, da *srednje težko* najdejo informacije o njihovi dostopnosti ali pa, da s tem nimajo težav, meni, da so tudi na tem področju potrebne izboljšave.

Zadnje vprašanje je bilo odprtega tipa, glasilo pa se je: *Vam je katera od lokacij v Sloveniji, ki ste jo kdaj obiskali, ostala v zelo lepem spominu kot še posebej dostopna destinacija? Naštejete jih lahko*

več. Pri tem odgovoru je konkreten anketirancev, torej nekaj manj kot polovica. Nekatere navedbe so bile precej

Slika 8: Razlogi za neizpolnjene želje po pogostejših potovanjih (v %) (vir: Šegula 2023).

Slika 9: Težave pri iskanju spletnih informacij o dostopnosti (v %) (vir: Šegula 2023).

splošne, večina pa jih je bila opremljena s konkretnimi imeni, na primer Hostel Ars Viva v Podcerkvi, Dom Dva topola v Izoli, Vinarium nad Lendavo. Na ravni statističnih regij so bile največkrat navedene lokacije v obalno-kraški (17-krat) in pomurski (13-krat) statistični regiji.

Za obalno-kraško statistično regijo je bil enkrat naveden kar splošen izraz »obalna mesta«. Kot mesto je bila največkrat (šestkrat) izpostavljena Izola, konkretnije tamkajšnji Dom Dva topola (dvakrat). Dom paraplegikov in Vila Pacug sta bila navedena trikrat, Portorož dvakrat. Dvakrat je bil naveden tudi Koper, pri čemer je en anketiranec pripomnil, da vendarle ni fizično dostopen povsod, kjer bi lahko bil, pa tudi, da tam primanjkuje več taktilnih oznak. En anketiranec, sicer uporabnik električnega invalidskega vozička, je za obalno-kraško statistično regijo navedel tudi »hiško v okviru Adrie Ankaran«.

Za pomursko statistično regijo so bile navedene naslednje lokacije: na splošno Prekmurje (trikrat), Terme oziroma Zdravilišče Radenci (štirikrat), Vulkanija (enkrat), Moravske toplice (enkrat), terme v Prekmurju (enkrat), Hiša iz volne Mlajtinci (enkrat) ter Vinarium nad Lendavo (dvakrat). Skladno s pričakovanji je večina navedb povezanih s termami, predvsem tistimi v Radencih.

Navedbe lokacij v ostalih slovenskih statističnih regijah, ki so po številu rahlo izstopale, so bile naslednje: terme oziroma zdravilišče Laško (štirikrat), Terme Čatež (trikrat), Hostel Ars Viva (trikrat) ter Ljubljana oziroma prav določene ustanove oziroma zgradbe v njej (štirikrat).

Sklep

Dostopni turizem je ena od številnih oblik turizma. Prav je, da se o njem razmišlja in da si kot družba prizadevamo izboljšati stanje dostopnosti,

predvsem v bolj turističnih predelih. Potovanja in izleti so želja številnih oseb s posebnimi potrebami, žal pa se te pri tem soočajo z raznimi ovirami in neprijetnostmi, kot so na primer fizične/arhitekturne ovire ter primanjkljaj spletnih informacij o prilagojenosti oziroma dostopnosti turistično privlačnih točk in nastanitvev, ki bi posameznike vnaprej seznanile s stanjem njihove dostopnosti.

Pri terenskem pregledu izbranih lokacij in turistično informacijskih centrov (TIC) smo se omejili na dve statistični regiji, saj bi bilo v primeru obsežnejšega pregleda vseh dvanajstih slovenskih statističnih regij tovrstno delo časovno precej bolj zamudno, prepotovati pa bi bilo treba večje razdalje, kar bi povzročilo tudi dodatno onesnaževanje okolja.

Poglavitni pomanjkljivosti, opazeni ob terenskem pregledu izbranih lokacij v obalno-kraški in pomurski statistični regiji leta 2023, sta bili previsoki pragovi in primanjkljaj klančin na mestih, kjer bi te lahko z lahkoto postavili, na primer v gradu Grad. Žalostno je, da je bilo eno od dveh parkirnih mest za invalide v Škocjanskem zatoku konec februarja 2025 še vedno v enakem stanju kot pomladi 2023, zoženo zaradi pritrdjenega kovinskega dela bližnje ograde. Med dobrimi praksami, ki jih je vredno izpostaviti, so dvigalo v centru za obiskovalce v Škocjanskem zatoku ter opazovalna okenca na tamkajšnjih lesenih opazovalnicah, ki so tudi na nižjih višinah, kar omogoča opazovanje narave tudi osebam na invalidskih vozičkih.

Obravnavani TIC-i bi morali nujno ponujati več informacij o dostopnosti svojega mesta oziroma njegove okolice. Najmanj, kar lahko storijo je, da vse spletne strani, ki jih upravljajo sami, opremijo z vsaj osnovnimi informacijami o dostopnosti (na primer, kje v mestu najdemo stopnice, kje so locirane prilagojene sanitarije, katere nastanitve ponujajo prilagojene sobe). Dejstvo, da je večina obravnavanih TIC-ov fizično težko dostopnih oziroma v primeru invalidskih vozilov gibalno oviranim osebam popolnoma nedostopnih, je okoliščina, ki bi ji občine morale nameniti posebno pozornost in jo v najkrajšem možnem času izboljšati oziroma odpraviti.

Rezultati anketne raziskave, v kateri je leta 2023 sodelovalo 92 gibalno oviranih oseb, sporočajo, da so glavni razlogi za manjše število potovanj tistih, ki bi si sicer želeli potovati več,

slaba ponudba dostopnih prenočišč (22,6 % odgovorov), pomanjkanje spletnih informacij o dostopnosti turistično privlačnih točk (21,5 %), pomanjkanje časa (19,4 %) in slaba dostopnost turistično privlačnih točk (17,2 %). Skromna ponudba dostopnih prenočišč je velik problem za gibalno ovirane osebe, na slabo dostopnost turistično privlačnih točk pa je opozorilo tudi terensko delo. Večina anketirancev (kar 65,4 %), ki se odpravi na izlete, meni, da se je dostopnost Slovenije v kontekstu turizma (predvsem kar se tiče arhitektonskih ovir) v zadnjem desetletju nekoliko izboljšala, 22,2 % pa je prepričanih, da se je občutno izboljšala.

Glavna omejitev raziskave je bila, da smo se znotraj izredno heterogene populacije oseb s posebnimi potrebami omejili in osredotočili zgolj na skupino gibalno oviranih oseb. Zanimivo

bi bilo raziskati tudi mnenja o dostopnosti turistično privlačnih točk oziroma nastanitev različnih skupin senzorno oviranih oseb, na primer slepih in slabovidnih ter gluhih in naglušnih.

Ne smemo pozabiti, da je prostor, fizično prilagojen gibalno oviranim osebam, primeren za vse. Lažji dostop za gibalno ovirane osebe je prednost tako zanje kot tudi za gibalno neovirane posameznike, pa naj gre za lokalno prebivalstvo ali za turiste.

Dostopni turizem je v Sloveniji zagotovo bolj razvit kot je bil še desetletje nazaj. Kljub temu so na tem področju potrebne še precejšnje izboljšave, saj mora biti turizem dostopen za vse. Pomembno je, da se na pomanjkljivosti vztrajno opozarja, kar velja tudi za tiste, ki prilagoditev dostopnosti in dodatnih informacij o tem sami ne potrebujejo.

Viri in literatura

1. Buhalis, D., Eichhorn, V., Michopoulou, E., Miller, G. 2005: Accessibility Market and Stakeholder Analysis: One-Stop-Shop for Accessible Tourism in Europe (OSSATE). Medmrežje: https://www.accessibletourism.org/resources/ossate_market_analysis_public_final.pdf (20. 6. 2023).
2. Cokan, I. 2016: Prilagajanje turistične ponudbe osebam s posebnimi potrebami. Magistrsko delo. Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem. Koper.
3. Darcy, S., Dickson, T. 2009: A Whole-of-Life Approach to Tourism: The Case for Accessible Tourism Experiences. *Journal of Hospitality and Tourism Management* 16-1.
4. Dostop 2025: Pomembno. Medmrežje: <https://dostop.org/> (11. 2. 2025).
5. Drobnič, J. 2014: Razvoj modela poklicne orientacije za osebe s posebnimi potrebami. Doktorska disertacija. Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem. Koper.
6. Evropska komisija 2021: Vprašanja in odgovori: Strategija o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030. Medmrežje: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/qanda_21_813 (10. 2. 2025).
7. I feel Slovenia 2025: Dostopni turizem. Medmrežje: <https://www.slovenia.info/sl/potovalni-nacrt/dostopni-turizem> (1. 2. 2025).
8. Multimodalna mobilnost funkcionalno oviranih oseb: O projektu. Medmrežje: <https://www.dostopnost-prostora.si/o-projektu/> (20. 2. 2025).
9. Šegula, A. 2023: Dostopni turizem v Sloveniji na izbranih primerih. Magistrsko delo. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
10. Visitizola.com. Plaža za gibalno ovirane. Medmrežje: <https://www.visitizola.com/map/plaza-za-gibalno-ovirane> (1. 2. 2025).
11. World Tourism Organization 2016: Accessible Tourism for All: An Opportunity within Our Reach. Medmrežje: <https://webunwto.s3-eu-west-1.amazonaws.com/2019-08/turismoaccessiblewebenok.pdf> (20. 2. 2025).
12. Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (ZIMI). Uradni list RS, št. 94/10. Ljubljana.
13. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1). Uradni list RS, št. 58/11. Ljubljana.
14. Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI). Uradni list RS, št. 16/07. Ljubljana.